

Після закінчення поточної економічної кризи багато банків не будуть відновлювати кредитну діяльність у споживчому сегменті (за виключенням іпотечного та автокредитування). Це призведе до нестачі банківських кредитних коштів для споживчих товарів, і підприємствам роздрібної торгівлі доведеться вирішувати, або не застосовувати споживче кредитування за рахунок власних коштів, або програвати в цьому аспекті своїм конкурентам, що продають товари в розстрочку. Розглянутий механізм визначення ефективності споживчого кредитування є актуальним для підприємств роздрібної торгівлі й має слугувати оптимізації товарообігу.

Список літератури

1. Алиев, Т. Оценка предоставления товарного кредита [Текст] / Т. Алиев // Управленческий учёт и бюджетирование. – 2009. – №6. – С. 42–45.
2. Задерей, Н. Деньги на скорость [Текст] Н. Задерей // Финансовые рынки и ценные бумаги. – 2006. – №1. – С. 19–22.
3. Карпенко, А. Безвідсоткові кредити та їх реальна вартість [Текст] / А. Карпенко // Фінансовий ринок України. – 2008. – №4. – С. 5–6.
4. Карпова, І. О. Розвиток споживчого кредитування в сучасних умовах функціонування кредитно-банківської системи України [Текст] / І. О. Карпова, В. А. Стефанова // АПЕ. – 2009. – №5. – с. 198–206.
5. Кириченко, О. А. Банківське кредитування споживчого ринку: проблеми розвитку [Текст] / О. А. Кириченко, Л. В. Патерікіна // АПЕ, – 2008. – №7. – С. 182–197.
6. Климов, Р. А выгодно ли продавать с отсрочкой? [Текст] / Р. Климов // Бизнес-консультант. – 2006. – №3. – С. 32–33.
7. Пасхвер, А. Только для белых [Текст] / А. Пасхвер // Корреспондент. – 2006. – 15 июля. – С. 30–32.
8. Тиводар, Т. М. Методика комплексної оцінки кредитоспроможності позичальника при наданні товарних кредитів [Текст] / Т. М. Тиводар // Економіка, фінанси, право. – 2005. – №5. – С. 19–23.

Отримано 15.09.2009. ХДУХТ, Харків.

© Р.С. Шершньов, 2009.

УДК 334.012.64:658.15

А.С. Кліщ, асп.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Проведено дослідження динаміки кількості малих підприємств, визначено місце малих підприємств торгівлі серед інших галузей економіки, виокре-

млено головні проблеми їх розвитку та окреслено основні напрямки їх вирішення.

Проведено исследование динамики количества малых предприятий, определено место малых предприятий торговли среди других отраслей экономики, выделены главные проблемы их развития и очерчены основные направления их решения.

The research of small enterprises amount dynamics is conducted, place of small retail enterprises among other industries of economy is determined, the main problems of their development are selected and basic directions of their decision are outlined.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Малий бізнес є пріоритетом розвитку будь-якої держави з перехідною економікою, як найбільш динамічний елемент структури народного господарства, що оперативно реагує на зміни кон'юнктури ринку і надає ринковій економіці необхідної гнучкості. Підвищення конкурентоспроможності української економіки безпосередньо пов'язане з ефективним функціонуванням малого бізнесу.

Світовий досвід і практика господарювання показують, що розвиток малого підприємництва в країнах, які пройшли етап реформування економічних систем, є одним із засобів усунення диспропорцій на окремих товарних ринках, створення додаткових робочих місць і як наслідок скорочення безробіття, розвитку конкуренції, активізації інноваційних процесів, швидкого насичення ринку товарами та послугами [1]. Отже, дослідження та вирішення проблем розвитку малих підприємств в Україні, особливо в умовах фінансової кризи, є актуальною проблемою сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати проведеного аналізу останніх досліджень стосовно малих підприємств свідчать, що основна увага дослідників спрямована на вирішення проблем розвитку малих підприємств у промисловості, як основної галузі розвитку економіки будь-якої країни. Останні фундаментальні дослідження О.В. Ареф'євої та Н.А. Герасимчук [2], І. М. Комарницького [3], О. В. Козаченка та ін. [4] спрямовані на вирішення проблем розвитку малих підприємств з різних боків, проте не враховують галузевої приналежності підприємств. Отже, більш глибокого вивчення потребують питання та проблеми розвитку малих торговельних підприємств, як найбільш масової складової малого підприємництва в Україні, а також шляхи їх вирішення.

Мета та завдання статті. Метою даної статті є виявлення основних проблем розвитку малих підприємств торгівлі та розробка основ-

них напрямків їх вирішення. Для досягнення зазначеної мети поставлено та вирішено такі завдання: визначено місце торгівлі серед інших видів діяльності у малому підприємстві, внесок у розвиток економіки України, основні проблеми на шляху їхнього розвитку та запропоновано напрямки подолання визначених проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. За період з 1995 р. по 2007 р. в Україні кількість малих підприємств щорічно зростала. Так, якщо у 1995 році їх налічувалося 98 тис. одиниць, то у 2007 році їх загальна кількість склала приблизно 324 тис. підприємств малого бізнесу [5; 6]. Відповідно при цьому спостерігався стабільний темп росту їх кількості, який, щоправда, з 1995 по 2003 р. мав тенденцію до скорочення зі 111,9 до 103,9%, а з 2004 р. поступово зростав до 105,4% у 2007 р. (рис. 1). Загальна частка малих підприємств останні роки стабільно знаходиться на рівні 85% від загальної кількості усіх підприємств [5].

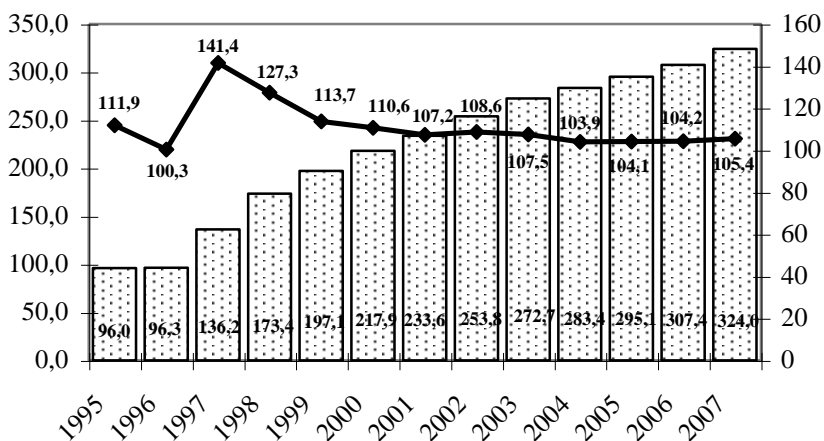

Рисунок 1 – Динаміка кількості малих підприємств в Україні: □ – темпи зростання; ♦ – кількість, тис. од.

У регіональному розрізі найбільша кількість малих підприємств сконцентрована у промислово розвинених областях України – м. Київ, Донецька, Дніпропетровська, Харківська, Львівська, Одеська області, а найменша – у західних регіонах країни – Чернівецькій, Тернопільській, Волинській областях.

Слід відзначити, що частка малих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) за період 2000–2004 рр.

мала тенденцію до скорочення, коли частка зменшилася з 8,1 до 5,3% відповідно, а потім зросла до 16,3% у 2008 р. На фоні збільшення кількості малих підприємств відповідно зростає кількість найманих працівників, що працюють на них.

У розрізі видів економічної діяльності найбільша кількість малих підприємств займається торгівлею – більше 100 тис. одиниць за період 2000–2007 рр., що цілком властиво малому бізнесу. Проте, якщо у 2000 р. найбільша кількість найманих працівників спостерігалася у торгівлі, то на початок 2008 р. за цим показником торгівля була на третьому місці після операцій з нерухомим майном та промисловістю, що відображає ринкову кон'юнктуру, яка була в той період часу.

Частка обсягу товарообороту малих підприємств, основною діяльністю яких є торгівля, відносно роздрібного товарообороту у цілому суттєво скоротилася з 96,3% у 2000 р. до 22,8% у 2007 р. (рис. 2), що свідчить про збільшення ваги великих мережевих торговельних підприємств на ринку роздрібної торгівлі.

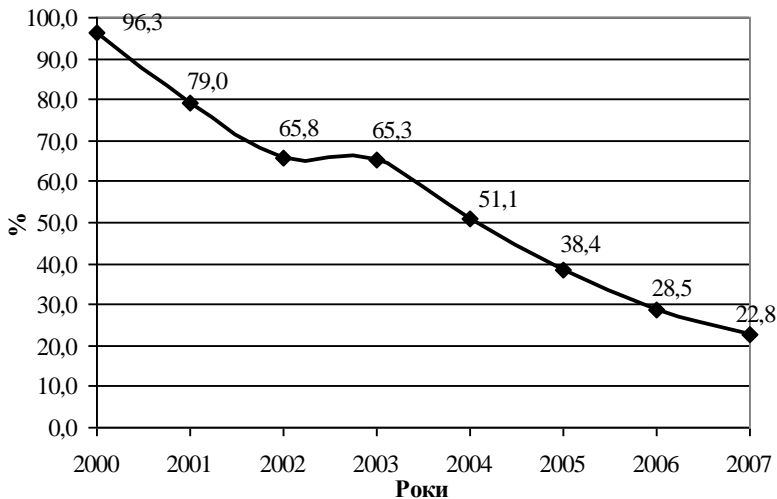

Рисунок 2 – Частка обсягу товарообороту малих підприємств торгівлі відносно загального обсягу роздрібного товарообороту України

Результативність діяльності малих підприємств у цілому залишається низькою. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування у цілому на малих підприємствах у 2006 р. склав 249,5 млн грн, а у 2007 р. малі підприємства зазнали збитків у розмірі 1846,9

млн грн [5], що пояснюється загостренням конкуренції, на фоні зростання загальної кількості підприємств. Гірші справи на малих підприємствах, що займаються торгівлею. Протягом 2006–2007 рр. вони зазнали збитків, розмір яких зріс. Такий стан справ може свідчити про невисокий рівень прибутковості малих підприємств торгівлі, що пояснюється гострою конкуренцією у галузі. Проте частка малих торговельних підприємств, які зазнали збитків є найнижчою серед підприємств інших видів діяльності.

Отже, торгівля є основним видом економічної діяльності малих підприємств. Вона посідає чільне місце серед інших видів діяльності, забезпечуючи більшими порівняно з іншими видами діяльності надходженнями до бюджету за рахунок стягнення зборів за реєстрацію підприємств, податків за рахунок більш прибуткової діяльності, відрахувань з заробітної платні працівників, велика кількість яких знаходить на них собі місце роботи.

У зв'язку зі змінами, що відбулися у Господарському кодексі, а саме пом'якшення умов щодо віднесення підприємств до категорії малих стосовно обсягу діяльності, слід очікувати на суттєве збільшення кількості малих підприємств, основним видом діяльності яких є торгівля. Це тільки посилить значимість торгівлі у малому підприємництві, а отже актуальність розв'язання проблем їх розвитку.

Проведений аналіз основних проблем, що перешкоджають розвитку малому бізнесу у торгівлі, дозволив систематизувати та виділити такі:

- незначний або відсутній стартовий капітал і обігові кошти, важкість отримання кредитування, особливо в умовах існуючої фінансової кризи;
- висока орендна плата за торговельні приміщення;
- монополізація споживчого ринку великими мережевими торговельними підприємствами, наслідок чого – зміна уподобань споживачами місць здійснення покупок на користь сучасних форматів торгівлі;
- адміністративний і податковий тиск з боку державних установ;
- політична нестабільність, часто змінюване законодавство на користь великих підприємств, лише номінальна підтримка малого підприємництва політичними силами;
- ускладнені регуляторні процедури і корупція;
- нестабільна макроекономічна ситуація;
- недостатньо розвинена інфраструктура тощо.

Частково подолати наведені перешкоди можливо шляхом:

- створення відповідної нормативно-правової бази, яка забезпечувала б процес дерегуляції підприємницької діяльності, створювала прозорі умови ведення бізнесу, усувала б корупційні прояви з боку контролюючих органів;
- удосконалення механізмів оподаткування, кредитування та страхування малого бізнесу;
- створення умов для кредитування та залучення інвестицій у різні сфери діяльності малих підприємств;
- забезпечення умов для розвитку перспективних форм фінансування малого бізнесу;
- організація семінарів для підприємців щодо стратегії діяльності торгівлі в умовах загострення конкуренції тощо.

Висновки. Торгівля, як вид економічної діяльності посідає вагомe місце серед малих підприємств, ефективність функціонування яких вагомо впливає на економіку країни, а тому нагальне розв'язання зазначених проблем сприятиме покращенню соціально-економічної ситуації та прискорить подолання кризових явищ в економіці України.

Список літератури

1. Стецюк, П. І. Малий бізнес як пріоритетний напрям розвитку України [Текст] / П. І. Стецюк, Л. І. Данчак // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України : зб. наук. праць. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2008. – Вип. 6 (74). – С. 22–29.
2. Ареф'єва, О. В. Управління формуванням підприємництва в малих підприємствах: теоретичні основи та методи [Текст] : монографія / О. В. Ареф'єва, Н. А. Герасимчук. – К. : Грот, 2004. – 59 с.
3. Комарницький, І. М. Регіональна політика організаційно-економічної підтримки малих підприємств [Текст] : монографія / І. М. Комарницький ; Нац. акад. наук України, Ін-т регіон. дослідж. – Львів : Ін-т регіон. дослідж., 2003. – 236 с.
4. Малый бизнес: устойчивость и компенсаторные возможности [Текст] : монография / А. В. Козаченко, А. Э. Воронкова, В. Ю. Медяник, В. В. Назаров. – К. : Либра, 2003. – 327 с.
5. Статистичний щорічник України за 2007 рік [Текст] / за ред. О. Г. Осауленка ; Держ. комітет стат. України. – К. : Консультант, 2008. – 572 с.
6. Основні показники розвитку малих підприємств [Електронний ресурс]. – Електрон. текстові дані (24295 байт). – Режим доступу : <<http://www.ukrstat.gov.ua>>

Отримано 15.09.2009. ХДУХТ, Харків.

© А.С. Кліщ, 2009.

УДК 681.5.033.23:339.17